

บทที่ 2

แนวคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดเรื่องการสื่อสารในภาวะความเสี่ยง

Handmer and Penning-Rowcell (1990: 3) แสดงทัศนะเกี่ยวกับการสื่อสารในภาวะความเสี่ยงในบทความเรื่อง The Changing Context of Risk Communication โดยระบุว่าเมื่อเทคโนโลยีเข้ามาเกี่ยวข้องกับมนุษย์ธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมทางสังคม สิ่งที่เกิดขึ้นนอกจากจะนำความเจริญมาสู่มนุษย์แล้ว ยังนำพาความเสี่ยงมาด้วยในเวลาเดียวกัน *

เทคโนโลยีสมัยใหม่ช่วยขยายช่องทางการสื่อสารในรูปแบบที่หลากหลายขึ้น และสามารถขยายผลหรือลดความเสี่ยง ซึ่งในการจัดการกับความเสี่ยงนั้น Gregory (1991: 2) อ้างถึงแนวคิดของ Russell (1987) ในบทความเรื่อง Risk Perceptions as Substance and Symbol ** โดยเห็นว่าการดูแลสุขภาพและการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมเป็นเรื่องของมวลชนไม่ใช่ของผู้เชี่ยวชาญ

สำหรับปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการสื่อสารในภาวะความเสี่ยง ประกอบด้วย

1. ปัจจัยด้านผู้รับสาร

1.1 สาเหตุการรับรู้ความเสี่ยง

ผลจากการศึกษาวิจัยหลายเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการสื่อสารในภาวะความเสี่ยง พบว่ามีตัวแปรที่เป็นสาเหตุของการรับรู้ความเสี่ยง ดังนี้

---

* Handmer, J. and Penning-Rowcell, E. Hazards and the Communication of Risk (Vermont: Gower Technical, 1990)

** cited in Wilkins, L. and Patterson, P., Risky Business: Communicating Issues of Science, Risk, and Public Policy, (Connecticut: Greenwood Press, 1991)

1.1.1 ความไม่มั่นใจในเทคโนโลยีสมัยใหม่ที่ไม่คุ้นเคยมาก่อน

Leiss (1994: 135) * ยกเอาแบบจำลองของ Covello มาอธิบายในเรื่องการจัดการกับความเสี่ยงจากการตั้งประเด็นปัญหาในกระบวนการสื่อสารในภาวะความเสี่ยง โดยในส่วนของผู้รับสารได้ระบุว่าประชาชนในพื้นที่และกลุ่มผลประโยชน์ที่มีส่วนได้-ส่วนเสียในเหตุการณ์รับรู้ความเสี่ยงจากปัจจัยความไม่มั่นใจในเทคโนโลยีสมัยใหม่ที่ไม่คุ้นเคยมาก่อน

Gregory (1991: 6) ** ศึกษาตัวแปรหลายๆ ตัว ที่เกี่ยวข้องกับรับรู้ความเสี่ยง และพบว่าตัวแปรความเสี่ยงที่เกิดจากความกลัวมีระดับความเสี่ยงมากกว่าตัวแปรความเสี่ยงการต่อต้านการนำเทคโนโลยีสมัยใหม่มาใช้

1.1.2 ความกลัวที่เกิดจากประสบการณ์ความเสี่ยงที่ตนเองเคยเกี่ยวข้องมาในอดีต

Marks (1990: 20-28) ได้อ้างแนวคิดของ Kahneman (1982: 22) Thompson (1985: 20) และ Green (1990: 32) *** เกี่ยวกับการสร้างกลไกป้องกันตนเองของผู้รับสารเมื่อตกอยู่ในภาวะความเสี่ยง กล่าวคือ ผู้รับสารจะตัดสินใจที่น่าจะเป็นของเหตุการณ์ครั้งปัจจุบันจากประสบการณ์ความเสี่ยงที่คล้ายคลึงกับเหตุการณ์ที่ตนเองเคยเผชิญมาในอดีต

---

* cited in Crowley, D. and Mitchell D. Communication Theory Today: (Cambridge: Polity Press, 1994)

** cited in Wilkins, L. and Patterson, P.

*** cited in Handmer, J. and Penning-Rowell, E.

1.1.3 การขาดความไว้วางใจในองค์กรที่เข้ามาดำเนินการตามโครงการ ในที่นี้ อาจได้แก่ การขาดความเชื่อมั่นในโครงการกำจัดขยะอื่นๆ ของรัฐที่ผ่านมา

Leiss (1994: 134)* อ้างแนวคิดของ Covello ถึงสาเหตุที่ทำให้เกิดปัญหาในการสื่อสารในภาวะความเสี่ยงระหว่างผู้รับสารกับผู้ส่งสารว่าส่วนหนึ่งเป็นเพราะผู้รับสารขาดความเชื่อถือในองค์กร หรือรัฐบาลที่เข้ามาดำเนินการด้านการพัฒนา เนื่องจากผู้รับสารเห็นว่าผู้ส่งสารไม่มีความจริงใจในการเปิดเผยข้อเท็จจริงทั้งหมดในเรื่องที่ผู้รับสารต้องการรับรู้

1.1.4 การสูญเสียผลตอบแทนทางเศรษฐกิจ

Gregory (1991: 4) ** ชี้ให้เห็นถึงผลการศึกษาเรื่องการรับรู้ความเสี่ยงด้วยวิธี Psychometric ว่ามีปัจจัยผลกระทบด้านเศรษฐกิจเข้ามาเกี่ยวข้องกับผู้รับสาร เมื่อรับรู้ความเสี่ยงจากแหล่งข้อมูล

1.1.5 การถูกละเมิดสิทธิในการรับรู้ข่าวสาร

ตัวแปรที่เข้ามาเกี่ยวข้องกับปริมาณของข่าวสารที่ผู้รับสารได้รับจากแหล่งข้อมูลต่างๆ และได้ประเมินว่ามีความเพียงพอหรือไม่ที่จะนำมาเป็นแนวทางในการพิจารณาจัดการกับความเสี่ยงต่อไป

หนังสือพิมพ์แนวหน้าสุดสัปดาห์ (26 สิงหาคม - 1 กันยายน) เสนอบทความเรื่อง เสรีภาพต่อการรู้ - ฟัง - ถกเถียงข่าวสารของประชาชน ซึ่งเกี่ยวข้องกับสิทธิในการรับรู้ข่าวสารของผู้รับสารเกี่ยวกับอันตรายที่อาจเกิดขึ้นจากโครงการพัฒนาของรัฐที่ส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตและสิ่งแวดล้อมของประชาชน โดยกองบรรณาธิการผู้เขียนบทความได้แสดงทัศนะไว้ว่า

* cited in Crowley, D. and Mitchell, D.

** cited in Wilkins, L. and Patterson, P.

" ข่าวสารเกี่ยวกับภยันตรายที่เกิดขึ้นทางราชการต้องเปิดเผยให้ประชาชนรับรู้อย่างทั่วถึงและตรงไปตรงมา ... เพื่อจะได้หาทางป้องกัน "

" ข้อมูลที่สับสนประชาชนไม่สามารถถกแถลงข้อมูลข่าวสารเพื่อเลือกตัดสินใจในสิ่งที่ถูกต้องได้ การเลือกตัดสินใจของประชาชนนั้น อยู่ที่สิทธิการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารในระบบราชการในประเทศไทยที่จะเปิดเผยยอมรับฟังได้อย่างไรหรือไม่"

" การเสนอข่าวที่ไม่กระฉับกระชวย ชัดเจนไม่เสนอให้รู้ทั้งข้อดีข้อเสียในโครงการพัฒนาของรัฐ ข่อมทำให้เกิดปัญหาความไม่เข้าใจระหว่างราชการกับสาธารณชน"

1.2 ความเชื่อถือข่าวสารจากแหล่งข้อมูลต่างๆ

Gregory (1991: 6-8) * ระบุว่าข่าวสารในภาวะความตึงเครียดสะท้อนถึงความน่าเชื่อถือที่ผู้รับสารมีต่อแหล่งข้อมูล ไม่ว่าจะมาจากรัฐบาลหรือองค์กรต่างๆ เช่น สื่อมวลชน ซึ่งมีศักยภาพในการถ่ายทอดข่าวสารเพื่อเข้าถึงคนจำนวนมาก

Leiss (1994: 134-135) ** และ Lee (1988: 304) *** แสดงทัศนะที่สอดคล้องกันในเรื่องของความน่าเชื่อถือข่าวสารจากแหล่งข้อมูลว่า เมื่อสื่อมวลชนพยายามแสดงให้ผู้รับสารเห็นว่ารัฐบาลและองค์กรของรัฐบาลความจริงจังในการเปิดเผยข้อเท็จจริงทั้งหมดเกี่ยวกับโครงการ มีการปกปิดข้อมูลบางอย่างซึ่งทำให้ข่าวสารที่ส่งถึงผู้รับสารมีความคลุมเคลือผู้รับสารจึงมีการแสวงหาข่าวสารจากแหล่งข้อมูลอื่นมาเพิ่มเติม

* cited in Wilkins, L. and Patterson, P.

** cited in Crowley, D. and Mitchell, D.

*** cited in Handmer, J. and Penning-Rowell, E.

สำหรับในเรื่องของแหล่งข้อมูลที่มีความน่าเชื่อถือในระดับต่างๆ Gregory (1991: 7) * Handmer และ Penning-Rowell (1990: 9) O'Riordan (1990: 304) Covello (1988: 9) ** และ Leiss (1994: 135) *** ระบุถึงงานวิจัยในประเทศสหรัฐอเมริกาที่เกี่ยวกับการสื่อสารในภาวะความเสี่ยง พบว่า ผู้รับสารเชื่อถือข่าวสารจากสื่อบุคคลมากกว่าแหล่งข้อมูลอื่นเนื่องจากความใกล้ชิดทางสภาพภูมิศาสตร์และการมีส่วนร่วมในเหตุการณ์ การสื่อสารระหว่างบุคคลในรูปแบบไม่เป็นทางการจึงให้ประสิทธิผลในการลดความเสี่ยงได้ดี

1.3 ปรับทของการสื่อสารที่เกี่ยวข้องกับผู้รับสาร

- ปรับททางการเมือง
- ปรับททางสังคม
- ปรับททางวัฒนธรรม

Friedman (1991: 6, 37-38) * และ NRC (1995: 1) **** ให้แนวคิดเกี่ยวกับปรับทของการสื่อสารในภาวะความเสี่ยงไว้ว่า ในการดำเนินงานตามโครงการของรัฐว่าบางครั้งรัฐอาจคำนึงถึงแต่การดึงเอาผลตอบแทนทางเศรษฐกิจเข้ามาเป็นพลังต่อรองอำนาจทางการเมืองเป็นสำคัญ ยกตัวอย่าง เช่น ประเด็นผลประโยชน์ตอบแทนที่ผู้รับสารพึงได้รับจากโครงการจะถูกรัฐหยิบยกมาพิจารณา เพื่อให้ผู้รับสารยอมรับโครงการ

---

* cited in Wilkins, L. and Patterson, P.

** cited in Handmer, J. and Penning-Rowell, E.

*** cited in Crowley, D. and Mitchell, D.

**** The National Research Council (NRC), U.S. Public Health Service

2. ปัจจัยด้านผู้ส่งสาร (แหล่งข้อมูล)

2.1 ประเด็นข่าวสารที่น่าเสนอต่อผู้รับสาร

Handmer and Penning-Rowell (1990: 305) * อ้างถึงทัศนะของ O'Riordan ในงานวิจัยเรื่องการสื่อสารในภาวะความเสี่ยง โดยระบุว่าผู้ส่งสารต้องสื่อข่าวสารในภาวะความเสี่ยงที่สอดคล้องกับความต้องการรับรู้ข่าวสารของผู้รับสาร

2.2 รูปแบบการสื่อสาร

ตามหลักการสื่อสารจะมีวิธีการแบ่งรูปแบบการสื่อสารออกเป็น

2.2.1 การสื่อสารแบบทางเดียว / การสื่อสารแบบสองทาง

2.2.2 การสื่อสารในลักษณะความสัมพันธ์แบบบนลงล่าง / การสื่อสารในลักษณะความสัมพันธ์แบบระดับเดียวกัน

Gregory (1991: 6-8) ** ระบุว่า การสื่อสารในภาวะความเสี่ยงแบบสองทางจะสร้างปฏิริยาสนองกลับ ทำให้ผู้ส่งสารและสื่อรับรู้ถึงความต้องการของผู้รับสาร ตลอดจนสามารถจัดการกับความเสี่ยงเพื่อสร้างความพึงพอใจร่วมกันทุกฝ่ายได้

Friedman (1991: 37-38) ** และ NRC (1995: 1) *** มีทัศนะสอดคล้องกันถึงเหตุผลที่พฤติกรรมสื่อสารของผู้รับสารในภาวะความเสี่ยง สะท้อนออกมาในรูปแบบของการต่อต้านว่าส่วนหนึ่งเกิดจากการสื่อสารในลักษณะความสัมพันธ์แบบบนลงล่าง ไม่แสวงหาจุดร่วมของความพอใจร่วมกัน โครงการของรัฐหลายโครงการจึงต้องหยุดชะงักลง

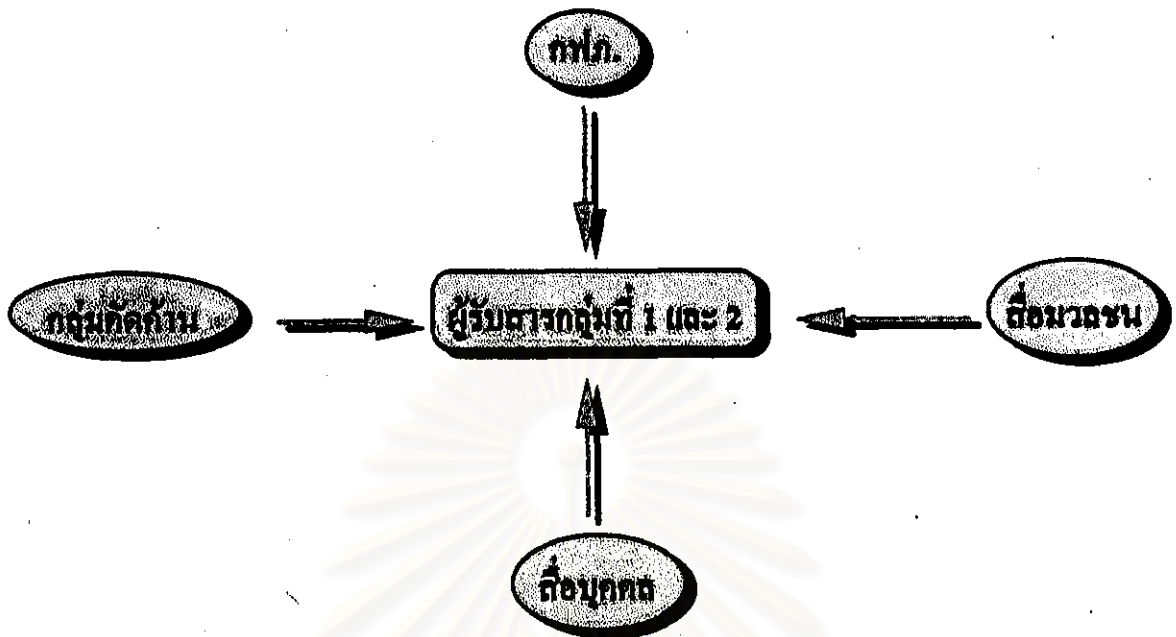
---

* cited in Handmer and Penning-Rowell

** cited in Wilkins, L. and Patterson, P.

*** The National Research Council (NRC), U.S. Public Health Service

2.3 ศักยภาพของแหล่งข้อมูลในการเข้าถึงผู้รับสาร

แบบจำลองที่ 2 การเปิดรับข่าวสารจากแหล่งข้อมูลต่างๆของผู้รับสาร

NRC (1995) * เสนอทัศนะในเรื่องการจัดการกับภาวะความเสี่ยงว่าเป็นปัญหาสำคัญต่อการรู้การเข้าใจของสาธารณชน ข้อมูลเกี่ยวกับการรับรู้ความเสี่ยงเป็นองค์ประกอบสำคัญที่มีผลต่อการตัดสินใจ รวมถึงการรายงานผ่านสื่อ ซึ่ง Gregory (1991 : 2) ** ได้ให้แนวคิดที่มีส่วนสนับสนุนทัศนะของ NRC ว่า สื่อมวลชนมีบทบาทสำคัญในการกำหนดความคิดและทัศนคติการรับรู้เรื่องภาวะความเสี่ยงของสาธารณชน โดยใช้การสื่อสารแบบสองทาง โดยมีบทบาทเป็นสื่อกลางในการถ่ายทอดสารจากผู้เชี่ยวชาญทางเทคนิคสู่สาธารณชนและจากสาธารณชนสู่รัฐบาล ดังนั้น จึงมีโอกาสเป็นไปได้ว่าสื่อมวลชนมีศักยภาพในการขยายผลความเสี่ยงสู่สาธารณชน ขณะเดียวกันก็มีส่วนในการสื่อสารเพื่อลดความเสี่ยงหรือเสนอวิธีการจัดการกับความเสี่ยงได้เช่นกัน กล่าวโดยรวมคือ สื่อมวลชนมีศักยภาพสองด้านในเรื่องการรับรู้ความเสี่ยงของผู้รับสาร

* The National Research Council (NRC), U.S.Public Health Service

** cited in Wilkins, L.and Patterson, P.

2.4 ปรับทบของการสื่อสารที่เกี่ยวข้องกับผู้ส่งสาร

- ปรับทบทางการเมือง
- ปรับทบทางสังคม
- ปรับทบทางวัฒนธรรม

สิทธิ เสรีภาพของแหล่งข้อมูลในการนำเสนอข่าวสาร ถูกจำกัดภายใต้ปัจจัยสถานการณ์ทางการเมืองเป็นสำคัญ ตลอดจนเจ้าหน้าที่ของรัฐที่กำกับดูแลนโยบาย ครุณี หิริญร์ภักดิ์ (2539: 3) * แสดงทัศนะในเรื่องบทบาทของนักการเมืองกับสื่อมวลชนไว้ว่าสื่อมวลชนจะเป็นแหล่งข้อมูลต่างๆให้กับนักการเมือง และยังเป็นสื่อกลางในการถ่ายทอดนโยบายและกิจกรรมของนักการเมืองไปสู่ประชาชน ทำให้เกิดการสนับสนุนจากประชาชน อย่างไรก็ตาม บทบาทของสื่อมวลชนในสายตาของนักการเมืองมักจะออกมาในแง่ลบมากกว่าแง่บวก เนื่องจากนักการเมืองมักมองว่าสื่อมวลชนขาดความเป็นกลางในการนำเสนอข่าวสาร และมักเสนอภาพลักษณ์เชิงลบของนักการเมืองให้ประชาชนรับรู้ ในเรื่องของประสิทธิผลจากการบริหารงาน

งานวิจัยของ กฤษณ์ ทองเลิศ (2535) ** ระบุว่าข้อจำกัดในการนำเสนอของสื่อโทรทัศน์ ทั้งทางด้านธรรมชาติของการเผยแพร่ออกอากาศและข้อจำกัดจากการควบคุมของแหล่งอำนาจรัฐ ทำให้ผู้ผลิตรายการต้องคัดเลือกเรื่องที่จะนำเสนอเฉพาะเรื่องที่ไม่กระทบกระเทือนต่อเจ้าหน้าที่ระดับสูงของรัฐ เพราะเจ้าหน้าที่ระดับสูงของรัฐนั้น อาจให้ทุนให้โทษแก่ผู้ผลิตรายการได้

---

* ครุณี หิริญร์ภักดิ์, "บทบาทของนักการเมืองกับสื่อมวลชน," เอกสารประกอบคำบรรยายวิชา 512 311 ทฤษฎีสื่อสารมวลชน (ลำดับที่ 5), กรุงเทพฯ: คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2539.

** กฤษณ์ ทองเลิศ, "การร้องทุกข์ผ่านสื่อมวลชนในช่วงเปลี่ยนผ่านคณะรัฐบาลจากรัฐบาลพลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ สู่วัฒนธรรมนายอานันท์ ปันยารชุน (พฤศจิกายน 2533-พฤษภาคม 2534) วิทยานิพนธ์ภาควิชาการสื่อสารมวลชน บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2535.

ในส่วนของหนังสือพิมพ์นั้น มีการนำเสนอเรื่องเกี่ยวกับการประหลาดมีขอบของเจ้าหน้าที่ของรัฐ มีการกล่าวโทษและโจมตีการทำงานของเจ้าหน้าที่ของรัฐอย่างเผด็จร่อน ตั้งแต่เจ้าหน้าที่ระดับผู้น้อยจนกระทั่งถึงตัวนายกรัฐมนตรีทั้งนี้ ปัจจัยสำคัญประการหนึ่งที่ทำให้หนังสือพิมพ์ทำเช่นนี้ได้คือ การที่เอกชนสามารถเป็นเจ้าของกิจการหนังสือพิมพ์ได้ทั้งทางกฎหมายและด้านการจัดการดำเนินงาน

การที่ประชาชนจำนวนมากส่งเรื่องร้องทุกข์มายังสื่อมวลชนนี้อาจสะท้อนลักษณะสำคัญบางประการของสังคมเกี่ยวกับความสัมพันธ์ทางการติดต่อสื่อสารระหว่างประชาชนกับเจ้าหน้าที่ของรัฐ ซึ่งบางหน่วยงานผู้บังคับบัญชาไม่ได้ให้ความสนใจต่อปัญหาความเดือดร้อนของประชาชนอย่างแท้จริง บางองค์กรอาจมีระเบียบวิธีปฏิบัติที่ล่าช้า ผู้ร้องจึงหันมาพึ่งพาสื่อมวลชน แสดงให้เห็นว่าสื่อมวลชนมีศักยภาพเพียงพอในการเป็น ตัวจักรสำคัญตัวหนึ่งของการควบคุมทางสังคมที่มีส่วนผลักดันให้สังคมมีการพัฒนาไปในทางที่ดีขึ้นอย่างสอดคล้องกับความคาดหวังของสมาชิกในสังคม

3. ปัจจัยด้านตัวสาร คือ ลักษณะของข่าวสารในแง่ของ

3.1 ความยากง่ายต่อความเข้าใจของผู้รับสาร

NRC (1995: 2) * ยังร่วมเสริมที่คนเรื่อความน่าเชื่อถือของข้อมูลที่ได้รับ ว่าควรนำความน่าเชื่อถือทางเทคโนโลยีมาพิจารณาด้วยกัน ข่าวสารที่แม้จะสำคัญ แต่ถ้าเข้าใจยากหรือสื่อสารคลุมเคลือจะถูกปฏิเสธจากผู้รับสาร

* The National Research Council (NRC), U.S.Public Health Service, Prevention Report. (Electronic bulletin board). New Brunswick, NJ 1995 (cited February / March 1995) Available from <http://nhic-nt.health.org/nmp/pubs/prevrpt/fmpr1.htm> ; INTERNET

3.2 ความเที่ยงพอของข่าวสาร (เชิงปริมาณ) และความน่าสนใจของข่าวสาร (เชิงคุณภาพ)

Friedman (1991: 32) * ได้ยกเอาข้อสันนิษฐานของ Nelkin (1988) จากมหาวิทยาลัยคอร์เนลล์ มาอธิบายในเรื่องของการจัดการกับภาวะความเที่ยงว่าความกลัวของสาธารณชนที่มีต่อภาวะความเสี่ยง มีสาเหตุมาจากการขาดความรู้ความเข้าใจ ขาดการสื่อสารที่ดีทำให้ได้รับข้อมูลข่าวสารในเรื่องนั้นๆไม่เพียงพอ

NRC (1994: 4) * อ้างถึงหลักการในการสื่อสารในภาวะความเสี่ยงของ Lum และ Tinker ที่สอดคล้องกับแนวคิดของ Handmer และ Penning-Rowsell *** (1990: 5) ว่าประชาชนในพื้นที่จำเป็นต้องได้รับทราบข่าวสารในภาวะความเสี่ยงโดยเน้นที่คุณภาพมากกว่าปริมาณ กล่าวคือ พิจารณาข่าวสารที่สอดคล้องกับความสนใจของผู้รับสารเป็นสำคัญ

แนวคิดของ Handmer และ Penning-Rowsell *** (1990: 5, 9, 20-28, 72, 306) ที่อ้างทัศนะของ Filderman, Stallon และ Coppock (1987) สอดคล้องกับแนวคิดของ Gregory (1991: 6-8, 32) * ในเรื่องการกระจายข้อมูลข่าวสารสู่สาธารณชน ว่าถึงแม้จะช่วยลดความเสี่ยงและป้องกันไม่ให้เกิดคนเข้าใจการดำเนินการตามโครงการของรัฐอย่างผิดๆ ก็ตาม แต่ถ้าคนได้รับข้อมูลผ่านสื่อมากเกินไปก็สามารถเพิ่มระดับความเสี่ยงได้เช่นกัน จึงสำคัญที่สารนั้นจะดึงดูดความสนใจผู้รับสารได้มากเพียงใดมากกว่า และควรให้ในปริมาณที่เหมาะสม.

* cited in Wilkins, L. and Patterson, P.

** The National Research Council (NRC), U.S.Public Health Service

*** Handmer and Penning-Rowsell

แนวคิดเรื่องยุทธวิธีในขบวนการทางสังคม

วรวณี พฤทธิถาวร (2530: 12-13, 17) * และ Rucht (1990: 162) ** อ้างถึงแนวคิดของ Turner (1970: 147-149) *** ในเรื่องของยุทธวิธีในขบวนการทางสังคม ซึ่งมีรูปแบบการใช้อำนาจเพื่อเปลี่ยนแปลงความเชื่อหรือพฤติกรรมของกลุ่มที่สนับสนุนโครงการของรัฐให้เกิด ความคล้อยตามในทางไม่เห็นด้วยกับโครงการ โดยแบ่งยุทธวิธีออกเป็น 3 รูปแบบ คือ

1. การเจรจาต่อรอง (Bargaining)

เป็นการประสานประโยชน์ระหว่างกลุ่มต่างๆ เพื่อแลกเปลี่ยนการสนับสนุนซึ่งกันและกันในเป้าหมายที่แต่ละกลุ่มต้องการหรืออีกนัยหนึ่ง คือ การหาแนวร่วม

2. การชักจูงใจ (Persuasion)

เน้นความชำนาญในการสื่อสารผ่านสื่อ เช่น การผลิตและเผยแพร่ข่าวสารหรือการแถลงข่าวผ่านสื่อมวลชน รวมถึงการใช้สื่อบุคคลเป็นตัวแทนในการเจรจาต่อรอง การร่วมประชุมระหว่างกลุ่มต่าง ๆ เพื่อหาแนวทางแก้ไข การจัดประชุม อภิปราย เป็นต้น

---

* วรวณี พฤทธิถาวร. การศึกษาปัจจัยที่เป็นตัวกำหนดการเลือกยุทธวิธีในขบวนการทางสังคม: ศึกษากรณีการคัดค้านการสร้างเขื่อนน้ำโจน. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2530.

** Russell J. Dalton and Kuechler M. (ed.). Challenging the Political Order: New Social and Political Movements in Western Democracies (Cambridge: Polity Press, 1990).

*** Turner R.H. 'Determinants of Social Movement Strategies' in Tamotsu Shibutani (ed.) Human Nature and Collective Behavior: Prentice Hall, 1970.

3. การใช้กำลัง (Coercion)

เป็นการใช้กำลังคุกคามเพื่อข่มขู่กลุ่มที่มีเป้าหมายไม่ตรงกันว่าอาจได้รับอันตราย หากการเคลื่อนไหวไม่ได้รับการสนองตอบ หรือไม่ยอมทำตามความต้องการของกลุ่มในขบวนการทางสังคม

Turner แสดงทัศนะไว้ว่า องค์กรในขบวนการทางสังคมที่มีการเลือกยุทธวิธีที่มุ่งต่อผลลัพธ์ที่จะเกิดขึ้น กล่าวคือ คำนึงถึงหลักของความมีเหตุผล ประสิทธิภาพที่จะเกิดขึ้น รวมถึงยุทธวิธีเพื่อบรรลุเป้าหมายในขบวนการเป็นสำคัญ องค์กรนั้นจะใช้ยุทธวิธีแบบชักจูงใจมากกว่ายุทธวิธีแบบต่อรองและการใช้กำลัง

ส่วนองค์กรในขบวนการทางสังคมที่เลือกยุทธวิธีที่มุ่งสนองอารมณ์เป็นหลัก จะเสนอภาพลักษณ์ของอำนาจเพื่อให้ประชาชนพึงพอใจโดยใช้ยุทธวิธีแบบใช้กำลังมากกว่ายุทธวิธีแบบชักจูงใจและการเจรจาต่อรอง

Groom (1990: 88-89) * อ้างถึงแนวคิดของ Burton (1985) โดยระบุว่ายุทธวิธีแบบใช้กำลังจะส่งผลให้ความขัดแย้งต้องยืดเยื้อออกไป ในขณะที่การใช้ยุทธวิธีการต่อรองเป็นที่ยอมรับว่ามีบทบาทในการประนีประนอมเพื่อผลประโยชน์ได้ดีกว่า

---

* Burton J. and Dukes F. (ed.) Conflict: Readings in Management and Resolution (London: Macmillan, 1990)

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

วิลาสินี พิพิธกุล (2537)* ผลการวิจัยเรื่องบทบาทของหนังสือพิมพ์ในการสื่อสารเรื่องความเสี่ยงทางสิ่งแวดล้อมพิษจากโรงไฟฟ้าแม่เมาะ จังหวัดลำปาง สรุปว่าในการรายงานข่าวสารในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับความเสี่ยงทางสิ่งแวดล้อมนั้น หนังสือพิมพ์มุ่งรายงานความคืบหน้าของเหตุการณ์ความขัดแย้งมากกว่าให้ความรู้และชี้แนะแนวทางแก้ไขปัญหาแก่ประชาชน และแสดงบทบาทเป็นที่พึ่งพาทางข่าวสารเพื่อลดความเสี่ยงได้ในระยะต้นเท่านั้นในแง่ของการแจ้งข่าวสารให้สาธารณชนรับรู้ แต่ไม่สามารถกระตุ้นให้ประชาชนตื่นตัวกับปัญหาและอันตรายทางสิ่งแวดล้อมได้เท่าที่ควร

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

---

* วิลาสินี พิพิธกุล. บทบาทของหนังสือพิมพ์ในการสื่อสารเรื่องความเสี่ยงทางสิ่งแวดล้อมพิษจากโรงไฟฟ้าแม่เมาะ จังหวัดลำปาง. วิทยานิพนธ์ภาควิชาการสื่อสารมวลชน บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2537.